യോഗവാസിഷ്ഠഃ/പ്രകരണമ് 6
(നിർവാണ+പ്രകരണം ഉത്തരാർധം)/സർഗം 50

ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
ഇമേ യേ ജീവസംഘാതാ ദൃശ്യന്തേ ദശ ദിഗ്ഗതാഃ .
നരനാഗസുരാഗേന്ദ്രഗന്ധർവാദ്യഭിധാനകാഃ .. 1
തേ സ്വപ്നജാഗരാഃ കേചിത്കേചിത്സംകല്പജാഗരാഃ .
കേചിത്കേവലജാഗ്രത്സ്ഥാശ്ചിരാജ്ജാഗ്രത്സ്ഥിതാഃ പരേ .. 2
ഘനജാഗ്രത്സ്ഥിതാശ്ചാന്യേ ജാഗ്രത്സ്വപ്നാസ്തഥേതരേ .
ക്ഷീണജാഗരകാഃ കേചിജ്ജീവാഃ സപ്തവിധാഃ സ്മൃതാഃ .. 3
ശ്രീരാമ ഉവാച .
ഏതേഷാം ഭഗവൻഭേദോ ബോധായ മമ കഥ്യതാമ് .
ജീവാനാം സപ്തരൂപാണാം ജലാനാമർണവേഷ്വിവ .. 4
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
കസ്മിംശ്ചിത്പ്രാക്തനേ കല്പേ കസ്മിംശ്ചിജ്ജഗതി ക്വചിത് .
കേചിത്സുപ്താഃ സ്ഥിതാ ദേഹൈർജീവാ ജീവിതധർമിണഃ .. 5
യേ സ്വപ്നമഭിപശ്യന്തി തേഷാം സ്വപ്നമിദം ജഗത് .
വിദ്ധി തേ ഹി ഖലൂച്യന്തേ ജീവികാഃ സ്വപ്നജാഗരാഃ .. 6
ക്വചിദേവ പ്രസുപ്താനാം യഃ സ്വപ്നഃ സ്വയമുത്ഥിതഃ .
വിഷയഃ സോ∫യമസ്മാകം തേഷാം സ്വപ്നനരാ വയമ് .. 7
തേഷാം ചിരതയാ സ്വപ്നഃ സ ജാഗ്രത്ത്വമുപാഗതഃ .
സ്വപ്നജാഗരകാസ്തേ തു ജീവാസ്തേ തദ്ഗതാഃ സ്ഥിതാഃ .. 8
സർവജ്ഞത്വാത്സർവഗസ്യ സർവം സർവത്ര വിദ്യതേ .
യേന സ്വപ്നവതാം തേഷാം വയം സ്വപ്രനരാഃ സ്ഥിതാഃ .. 9
ശ്രീരാമ ഉവാച .
യേഷു കല്പേഷു തേ ജാതാഃ ക്ഷീയന്തേ കല്പകല്പനാഃ .
യദി താസ്തത്കഥം തേഷാം പ്രബുദ്ധാനാമവസ്ഥിതിഃ .. 10
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
ഇഹ സ്വപ്നഭ്രമാന്തേ തേ മുച്യന്തേ വാ വിനിദ്രതാമ് .
പ്രാപ്യ സംകല്പതോ ദേഹാംസ്തഥൈവാന്യാൻശ്രയന്ത്യലമ് .. 11
തഥൈവാന്യം പ്രപശ്യന്തി ജഗത്കല്പം ച കല്പിതമ് .
കല്പനാഭാസനഭസോ ന ഹി സംകടതാ ഭവേത് .. 12
സംകല്പനാത്മകജഗജ്ജീർണോദുമ്ബരകീടകാഃ .
സ്വപ്നജാഗരകാഃ പ്രോക്താഃ ശൃണു സംകല്പജാഗരാൻ .. 13
കസ്മിംശ്ചിത്പ്രാക്തനേ കല്പേ കസ്മിംശ്ചിജ്ജഗതി ക്വചിത് .
അനിദ്രാലവ ഏവാന്തഃ സംകല്പൈകപരാഃ സ്ഥിതാഃ .. 14
ധ്യാനാദ്വിലുഠിതാ വാഥ മനോരാജ്യവശാനുഗാഃ .
സംകല്പദാർഢ്യമാപന്നാ ഗലിതാഗ്രാനുഭൂതയഃ .. 15
സംകല്പ ഏവ ജാഗ്രത്ത്വം യേഷാം ചിരതയാംശതഃ .

തത്രാസ്തമിതചേഷ്ടാനാം തേ ഹി സംകല്പജാഗരാഃ .. 16
സംകല്പോപശമേ ഭൂയസ്തമന്യം വാ ശ്രയന്തി തേ .
ദേഹേ തേഷാം വയമിമേ സംകല്പപുരുഷാഃ സ്ഥിതാഃ .. 17
സംകല്പജാഗരാഃ പ്രോക്താ ഏതേ സംകല്പശായിനഃ .
ജീവാ ജീവിതഗാ ലോകാഃ ശ്രൃണു കേവലജാഗരാൻ .. 18
പ്രാഥമ്യേനാവതീർണാസ്തേ ബ്രഹ്മണോ ബൃംഹിതാത്മനഃ .
പ്രോക്താഃ കേവലജാഗര്യാഃ പ്രാഗുത്പത്ത്യവികാസിനഃ .. 19
ഭൂയോ ജന്മാന്തരഗതാസ്ത ഏവ ചിരജാഗരാഃ .
കഥ്യന്തേ പ്രൗഢിമായാതാഃ കാര്യകാരണചാരിണഃ .. 20
ത ഏവ ദുഷ്കൃതാവേശാജ്ജഡസ്ഥാവരതാം ഗതാഃ .
ഘനജാഗ്രത്തയാ പ്രോക്താ ജാഗ്രത്സു ഘനതാം ഗതാഃ .. 21
യേ തു ശാസ്ത്രാർഥസത്സങ്ഗബോധിതാ ബോധമാഗതാഃ .
പശ്യന്തി സ്വപ്നവജ്ജാഗ്രജ്ജാഗ്രത്സ്വപ്നാ ഭവന്തി തേ .. 22
യേ തു സംപ്രാപ്തസംബോധാ വിശ്രാന്താഃ പരമേ പദേ .
ക്ഷീണജാഗ്രത്പ്രഭൃതയസ്തേ തുര്യാം ഭൂമികാം ഗതാഃ .. 23
ഇതി സപ്തവിധോ ഭേദോ ജീവാനാം കഥിതസ്തവ .
സമുദ്രാണാമിവ മയാ ബുദ്ധ്വാ ശ്രേയഃപരോ ഭവ .. 24
ഭ്രാന്തിം പരിത്യജ ജഗദ്ഗണനാത്മികാം ത്വം
ബോധൈകരൂപഘനതാമലമാഗതോ്സി .
ശൂന്യത്വവർജിതമശൂന്യതയാ ച മുക്തം
തേന ദ്വയൈക്യകവിമുക്തവപുസ്ത്വമാദ്യമ് .. 25

ഇത്യാർഷേ ശ്രീവാസിഷ്ഠമഹാരാമായണേ വാല്മീകീയേ മോക്ഷോ-പായേഷു നിർവാണപ്രകരണേ ഉത്തരാർധേ ജീവ-സപ്തക+പ്രകാര-വർണനം നാമ പഞ്ചാശഃ സർഗഃ .. 50 ..

ഓം

****

CHECKED BY GURU P.R.IYER
16.12.2023